

1920 Граждан дайнай алдартай йүүхэй 1960

СССР-тэ граждaн дайнай илалта түгэс дүүрэнээр, сагаантанай контрреволюциин ба харшин интервентнүүдэй нэгэдэмэл хүсэнэй бута сохигдоһоор 40 жэлэй ойдо

Домогто хорёод оной дурасхаалта үдэрнүүд

1918 оной тэн багта гадаадын интервентнүүдэй, сагаантанай булюу хүсэндэ түргэдэн, Сибирьтэ Совет засаг унаһан юм. Интервентнүүд ба сагаантан оройной ондооһые районуудта: Мурманскһаа, Дунда Азиһаа, Закавказьеһаа довтолһон байгаа. Советскэ Россё өөрингөө захи хизаарнуудһаа, тэдэнэ Россин түбһөө талһалагдаа бэзэй. «Социалистическэ эсэгэ оромнай аюулда ороод байна» гэжэ сонсоһоод, гадаадын интервентнүүдэй довтолгоод, революцияр унагагданан мүлжэгшэ ангичуудтай үймөөндэ эсэргүү дайн байлдаа хэжээр жагсан. Эсэгэ ороноо хамгаалхыен Коммунистическэ парти, Советскэ правительство арад түмэниен уряалаа һэн.

Гадаадын ба дотоодын дайсадта эсэргүү хүдэлмэришэд, тарлашадтай дайн — граждaн дайн Росси дотор эхилһэн юм. Оройнойгоо, Улаан Армийнган тоң хүндэ байдалда ороод байһашы, Советскэ Россимнай 1918 оной эсэс тээшэ интервентнүүдтэ, сагаантанда эсэргүүсэһэн тэмсэлдээ түрүүшн амжалта туйлаа бэзэй. Генерал Краснов Царичыһаа түргэдэн, Дунһоо сааша намгагданан, генерал Деникинэй ябуулга Хойто Кавказай багахан районһоо сааша гарахаяа болһон, генерал Корнилов Улаан Армитай дайлагдажа ябатарһаа алуулһан. сагаан чехүүд ба сагаантанай отрядуд Казаньһаа, Симбирскһээ, Самарайһаа намгадан, Урал тээшэ үлдэгдлэһэн байха.

В. И. Ленинэй толгойлодо Советскэ правительство амгалан байдал туйлаха гэжэ эрмэлзэн, эбэй хэлсээ хэһые США-гэй, Англиин, Франциин, Японой правительствоонудта дурдахан юм. Тингэбэшэ тэдэ правительствоонудтай зүгһөө эрид арсалтаар угтагданан байгаа. Империйн гүрэнүүдэй засаг баригша бүлгүүд сэрэгээр эзэмдэхэ политикa баримталан, эзэлһэн газар дайлаа (тэрэ тоодо Сибирин) өөртөө үлээһые хүсэдэг, революцинда эсэргүү этэгдүүдээр түшэг хэжэ гэжэ оролдодог байба. Сибирьтэ адмирал Колчак, атаман Семенов түшэг түлгэмнай болохо бэзэ гэжэ найдадаг байгаа.

Момгон далайһаа Урал хүрэтэрхи түмэр замне зубиһанан томо һурин тосхонудые японско, американска, английска, францускa, италийнска эзэмдэгшэд эзлээ бэзэй. Японой интервентнүүд бүхы Алас Дурна зүг болон Зүүн Сибирине Байгал далай хүрэтэр гартаа

абаха гэжэ эрмэлзэдэг байгаа. Интервентнүүд ба сагаантан эзэмдэлэн газар дайда дээрэ Совет засагай бүхы хуули декрeдүүдые болуулһан, мүлжэгшэ ангичуудтай эрхы һэргээн бусаһан, алаха хюдаха ёһо гурим тогтоһон юм. Энэ нотагай коммунистүүд, советскэ хүдэлмэришэдые, Совет засаг найшаадаг хунүүдые барига хэжэр зобоһон, алаһан хюдаһан байха. Хаа хаанагүй мүрдэлгэ, нэгжүүд хэгдэлгэ, хэлээлгын эхселинүүд ябуулагдадаг байгаа. Бүхы түрмэнүүд хунөөр дүүрээ һэн. Атаман Семенов Забайкальеда 11 түрэм шорон бин болгоһон юм. Баро Унгери, генерал Левинский, Тирбах, Сипайло ба бусад алууршад мүн лэ эрэлгй мууһай аашануудые гаргалан юм.

Сибирини ажалла таряашад большевигүүдэй уряагаар хүдэлмэришэй ангитай хамта жагсан, интервентнүүдтэ, сагаантанда эсэргүү тэмсэлдэ бодоо бэлэй. Забайкалин ба Ангар шадарай ой модон соогүүр партизан отрядуд эрмэлзэдэг һэн. Элитэ большевигүүд тэдэ отрядудта оножо, партизанүүдэй тэмсэл толгойлоһон юм.

РКП(б)-гэй Прибайкалин подпольно комитет Дээдэ Улдэ тогтоогдоод, большевигүүдэй үүрнүүдые эмхидхэхэ, партизанай хүдэлөө дэлгэрүүлэхэ зорилго урдаа табиһан байгаа. Партиин үнийэй гэгшүүн Забайкальедахы Советүүдэй харюусалгата хүдэлмэришгэдэй нэгэн А. П. Багжанов 1919 оной эхээр тэрэ комитетэй түрүүлгэһэ болгогдон һунгагдаа һэн. Кольчагай, Семеновой тала баригшадтай хэрэгшэ шэрүүнээр хэлһэн мүрдэжэ байбашы, Буряидай большевигүүд ноуеса хүдэлмэришгэдэй үргэлжэлһөөр байгаа. Большевигүүдэй ноуеса бүлгүүд Ганзуринтай талха татадаг заводой, Посольско консервын заводой дэргэдэ, Бага Куналей ба Байкало-Кударарада эмхидхэгдлэһэн байха. Мүн бурядууд ноуеса партина хүдэлмэришгэдэ хабааданан байдаг. Жэшээлэн хэлэбэл, бурят-большевик Г. Носырев подпольно элбхитэй хүдэлмэришгэдэ байһан юм. Хэдэ хэдэн бурядуудай партизан отрядудтай ябалсананиһы мэлэжэ. Тэдэний дулаһаа партизанүүд Дамба Банзаракшесев, Цыбикдоржий Булаев, Еши Нима Дамдинов гэгшэд илангаяа хэжэр суурһанан байгаа.

1919 оной майн тэн багта совет сэрэгүүд Зүүн фронтдо довтолжо эхилээд, Колчагай баруун тээхи армини ехэ соединенинүүдые бута сохихон, сагаантан ба интервентнүүдые зүүн тээшэн намнаһан юм. Совет сэрэгүүд Сибирини хүдэлмэришгэдэ, таряашадтай хүсэтэ партизан хүдэлмэришгэдэ дэмжэгдэн, 1919 оной ноябрин 14-дэ Колчагай правительствоин түб хото байһан Омско городые эзлээ бэзэй. Ангара шадар, Лена мүрэнэй оршондо парти-

зануудай Зүүн-Хойто фронт эмхидхэгдээ һэн. Тэндэ Н. Каландарашвилиин, Н. Бурловый, Д. Зверевэй, П. Балтахиновый ба бусадэй хэдэн партизан отрядуд дайлаада. 1919 оной декабрин эсэс тээшэ Эрхүү, Черемухово городудта хүдэлмэришгэдэ болон солдадуудай восстани болоо һэн.

1920 оной эхээр Эрхүүгэй губерни, баруун тээхи бурят нотагууд, колчагайхидһаа, гадаадын интервентнүүдтэ сүлөөлгдөөд, Советскэ Росситай нэгдээ бэлэй.

Забайкалье ба Алас Дурна хизаарта партизанүүдэй хүдэлөөн үргэһөөр дэлгэрээ. Бүхэли волостнууд, районуудта восстаниин дүлэн бадараа. Эсэргүүсэни бологишо таряашад семеновтоной алба захиргаае усалдан, тэрэнэй агентнуудые барига тушаадаг, революциноно засаг —волостной ба хүдөөгэй ревкомүүдые тогтоһон байгаа.

1920 оной февралин тэнгээр хойшо «Совет сэрэгүүдэй Забайкальедахы тусхай бүлэг» Калашниковый командовани дор Эрхүү хотоһоо Забайкалье тээшэ дабыһан юм. Энэ сэрэг Кудара тосхондо партизанүүдтай холбоо байгуулан, Баруун Забайкалин партизан отрядудтай командованиин түлөөлгэһэдтэй зүблөө хээ һэн. Тэрэ дары Дээдэ Удэ худар довтолжо эхилэхэ гэжэ шийдхэгдлэһэн байгаа. Февралин 29-дэ совет сэрэгүүдэй түрүүшн отряд Дивизионно станицине, партизанүүдэй морито сэрэг Дээдэ Удэ шадарай деревинүүдые эзлэн хэйл байха. Совет сэрэгүүдэй Забайкальедахы бүлэг ба партизан отрядудтай нэгэдэмэл хүсэн Дээдэ Удэ руу довтолжо, шангаар дайлаадаһанай удаа—1920 оной мартын 2-то энэ городые эзлээ бэлэй. Японой сэрэгүүд зүүн тээшэ сүхариха зурра, семеновтоной офицерүүд ба ноёдые поевдүүд дотороо абажа тониһон юм.

Совет сэрэгүүд ондоо фронтнууд дээрэ улам шангаар довтолжо үргэлжлөө. 1920 оной июлин эхээр Баруун фронтин сэрэгүүд довтолжо, Польшин газар дээрэ ороһон, Баруун-Урда фронтин сэрэгүүд Баруун Украин худар ороһон байгаа. 1920 оной ноябрьда Антантын һүүлшын түшэг—Врангелгэ бута сохигдодо, Крым сүлөөлгдөө һэн. Гадаадын интервентнүүд ба сагаантанай гол хүсэнүүд үй дэлгэдлэн, Совет оройной газар дайда дээрэнэ намнагдаа бэлэй. Тингэжэ граждaн дайн манай орон дотор дүүрэн юм.

Гадаадын интервентнүүд ба сагаантанине бута сохигдоор 40 жэл болоһоной алдарт ойе, Совет засаг болон Эхэ оройнойгоо бээс даанхай байдалые аршалан хамгаалһан Улаан Армини баатар бабыята тэмсэлые совет арад мүнөө хүндэтгэйгөөр тэмдэглэжэ байна.

Дамба ДАМБАЕВ

МҮНХЭ БҮЛДЭ!

Танай адхаһан
һүлдэ халуун шуһан
Тангариг боложо;
ажайбал соо шэнгээ,
Асари тэмсэл соо шэрээһэн
Танай зориг
Амиды,
үхэлгүй,
мүнхэ!
Энэ зориг —
эртын улаан наран соо,
Эрдэм дахадан
эдиршүүлэй шууян соо,
Элдин талын
һалбаран надхаһан сэгсг соо,
Энгэр сэлһэн
залуу дуушын дуунууд соо!

ҮАНАН ҮАНАН ОМОГОРХОНОБ

1920 ондо Врангелһин бута сохихо, Крымые сүлөөлһэн ушар граждaн дайнай үсдэхн Улаан Арминн түүүхын эгээ толотомо илалтанүүдэй нэгэн юм.

Оройой сагаантан харин империалистнуудтай эблэжэ, юуһые болго Крымые гарһаа табихагүй гээд шийдлэһэн байгаа. Юундэб хэжээ, тэрэнэ Совет гүрэндэ довтолон орохо нэгэ түлгүүри болохоор байһан юм.

Сэрэгэй талаар, зөөри зөөшөөр харһаа ехэ туһаламжа абаад, Врангел 1920 ондо Крымые, Украинин үрда зүгтэхн горьтой газар дайдые эзэмдээ бэлэй.

Дайн сэрэг болуулха хэлсээ Польшотой хэһэнэйнгээ һүүдээр парти, правительствоин Врангелине бута сохихо, Крымые сүлөөлэхэ хэрэгтэ бүхы хүсээ зорюуһан юм. Тингэжэ Урда Фронтдо Улаан Армини эрхим хүсүүдэй эльгэгдлэһэн байгаа.

М. В. Фрунзе Урда фронтын хүтэлбэрилэгшэ боложо томилогдоо һэн.

Мүн партийна хүтэлбэри бэелүүхээс олон хунүд (тэрэ тоодо бэршэ) ошоо бэлэйбди. Тинхэ үсэр эрэгшээдэй дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха тусхай һургуули дүүргэһэн байгаа.

Полкынгоо олохон сэрэгшэдые алуулжа байжа, гурбан хоног соо Диспр мүрэнэй зүүн эрвэ гаталан гараад, врангелинхидые бута сохилсоо һэмди. Крымэй үрда захые сүлөөлэхэ тэмсэл долоон үдэрэй туршада үргэлжлэһэн юм.

Улаалуулан, ноябрин 7-ной һуни, Крымдэхи Перекопой тохойе довтолон абаха тэмсэл эхилһэн байгаа. Тэндэ 52-дохн, 15-дахн дивизи-тэй, морито сэрэгэй 155-дахн бригадатай сүг Сивашине гаталан гараад, дайсанай ала талһаа довтолжо ороо бэлэйбди. Ноябрьрин 15-да Севастополь, удангүй бүхы Крым сүлөөлгдлэһэн түүхэтэй. Ингэжэл граждaн дайн дүүрэн байһа.

В. Шатиров,
464-дэхн стрелково полкын
военком ябаһан.

ЛАЗОТОЙ ХАМТА ЯВАҢАН ХҮН

1918 оной августын 28-да, Улиргэ станцида болоһон митинг дээрэ Сергей Лазотой үгэ хэлэхые Костя Шестов шагнаха талаантай байгаа. Алас Дурнын партизануудай гайхамшагта хүтэлбэрилэгшэ саарһан дээрэ юу хээ тэмдэглэжэ байһан багшага хубүү харамсаараа ингэжэ асууһан гэхэ:

— Хэды үбэл һураа һэмши?
— Үгы, һургуулида һураагүй хүм. Өөрөө үзэг бэшгэтэ һураха гэхэдэм, саарһа туурһан олдогогүй,— гээд, шад улаан шарайтай болоһон Костя харюусанан юм.

— Шамда туһалхабди.— гэжэ Лазо хэлээд, өөрингөө туһалагшаһаа хэдэн хуудлаа саарһа, карандаш абажа, трибуна дээрэнэ тоггойн татаад, нэгэ хууданданан ингэжэ бэшэ бэлэй: «Мини эдир нүхэр Костидо. Аюулһаа айхагүй, зоримгой хүн болоһорй. Заабол үзэг бэшгэтэ һура. Тингэжэл бидэ хүсэтэй болохобди, илалта туйлахабди. С. Лазо».

Тэрэ дурасхаалта уулзалга Костя Шестовой саашан ажайабадаһын уужам харгын газарша болоо. Иннокентий ахаяа дахажа, Лазотой отрядта оробо.

15-тай Костя Шестов тэрэ үдэрһөө хойшо Энгидээгэй 4-дэхн отрядтай дайшалхы замаар ябалсанан байха.

К. Шестов ябан уран зохиолоо болоо юм. Нүхэр Шестов «Костя Востриковой балшар, залуу наһан» гэгһэн ном мүнөө бэшэжэ, тэрэнээ хэблүүдээд, «Нэгэ буудалга» гэгһэн номоо зохиёжо дүүргэхээс байһа.

Ошооно намар, сентябрь нарада, Константин Шестовой сүг партизан ябаһан Фома Вениаминович Чернышевтай айлшалжа ерээд, уулзажа байхадан, тэндэ һуулсаа һэм. Тинхэдэ Алас Дурна хизаарта, Байгал шадар граждaн дайнда хабааданан Д. А. Иванов, А. Н. Бутрин гэгшэд байлсаа. Илангаяа Бутрин гээд нилээд суурһанан хүн. Тэрэ 1920 оной октябрин 22-ой үүр милаанаар Чита городые сүлөөлхээс ороһон, тэндэнэ сагаантанине, япон-американ булимтарашадые намнааша интернациональна сэрэгүүдые командалан, «Старик» гэжэ нэрлүүлһэн нүхэр.

Эхэ оройной дайсадтай тэмсэжэ ябаһанһаан хойшо 40 жэл үнгэрөөд байханда, шэнэ номойгоо гол герой — Антон Никифорович Бутринтай уулзаһан байна.

Япон самурайнуудые бариад партизан Бутринэй һүбэлгэн арга, шадабаринь уран зохиолшодо уулзалга дээрэ һанагдаадыб...

Партизанууд харин булимтарашадые хайра гамгүйгөөр хюдахынгаа хажуугаар номо хэрэгсэлэ, буу ээбсэгтэ гамнадаг, химгададаг байһан юм. Японониене яажа хюдахы тушаа «Старик» ингэтэ өөрингөө туһалагшадтай яридажа һууба. Амур мүрэнэй эрьедэ хүн болоһон нэгэ заһаһан Бутринда ингэжэ хэлэбэ:

— Ута модной үзүүртэ бурһан араг уяад, самурайн тарин углаха юм һэн.

Тинхэдэн Антон Никифорович — Тингэжэ болохогүйл. Тэдэ абааһы дуулаха. Би Кубань хүн болоһон байха. Хасатуу эмниг мори ургалдагтал адаһан дэнине барихада бэлэн байһа гэбэ.

Тингээд лэ Бутринай дурал абтаһан гэхэ. Тэрэнэ нээрэһин, ломоор арга байгаа бшуу. Ний шуурганай үедэ намбаашалхы рэгтэй байба. Бэлээр дааралһа рэг японүүд харуудла зогсо байха. Тинхэдэ тархидань түбүүгуй хаяад, хоолойгоороо галатарһы эрхээд хайшаашы райдаггүй һэн ха.

— 78 японтоние ургалаа бугт? — гэжэ уран зохиёлош Бутрина асууба.

— Юрэдөөл 70-аад гаран лэ бид даа. Эгээшые 80 хүрөггүй адаһа гэжэ Бутрин харюусаба.

Мүнөө уран зохиёлош К. Шестов Томск городто ажайуудат. 40 жэл урда харин булимтараша эсэргүү байлдануудта хамта баадалсанан нүхэдтээ уулзажэ, рэ үни холын түүхэ домог, үшаралнуудые дурдан бэшэ, дайшалхы нүхэдэйнгөө амардые мэдэхээс ерһэн байха Интернациональна отрядта ябалсанан хитадууд Чжан Пан-ю, Хун-чан, Ли Хун-сан, Кен Юн болон бусад мүнөө Хабаровск дархи «Кантоной коммуна» совхоздо ажалладаг. Тэмсэ К. Шестовто бэлгэлэһэн фотоһоо дээрэ ингэжэ бэшлэн байһа: «Мэти, Алас Дурна хизаартай, Байг шадарай улаан партизануудтай ороод, хитад аха дүүнээр хала ррисае, эбтэ будые, һанажа 1920 оной намар түрүүшнэ лачада уулзаһанаа бү мартаһан үнэн үнэхэдэ. (Хэдэн хууш табяатэй).

...1930 ондо партиин Зүүн Сибирин крайком К. В. Шестовыен но-рунда промышленностыда хүдэлмэри эльгээһэн юм. Хуушан отряднуудые һэргээн бодохоо, тинхэ хуулуудта шухала плавик хажы абаха гэгһэн түбэтэй нүхэр Шестовто тулаһан гэхэ, гэгбэшые нүхэр Шестов гансарһангүй. Хэдэн олон партизанууд дэндэ хүдэлхээс, тэрэндэ туһалһан эрээ. Мүн Москвагай хүдэлмэришгэдэ аяар холын Хуланга руу элдэб ники эльгээдэг байгаа.

Нийслэл хотын хүдэлмэришгэдэ туһаламжа үзүүхэдэн үнэн хэһөө барилтан Хулангыен ниягууд 1934 оной сентябрин 20-д Москвагайнгаа нүхэдтэ мангата плавингай шпат бэлэг эльгээһэн К. В. Шестов тэрэ бэлэгые Москва абаашахада, партин Москва комитетдэй секретарь Никита Сергеевич Хрущевто уркуулаһан Н. С. Хрущевтой уулзаһан торон уран зохиолшо ингэжэ омогтоо хөөрөнэ: «Абаашаһан бэлэгтэ дээрэнэ табяа һэм. Никита Сергеевич тэрэнииемнай хаража манай Эхэ оройной хуяг, хэрэм моор бэлэг» гэжэ нэрлээ һэн.

Тэмсэлшэ—уран зохиёлош Константин Шестовой бидэ, Сибирин уран зохиолшоидой дунда бүтэһэн оролдосотойгоор ажаллажа байһанда бариланабди, чдха түгэсшэ номуудые үшөө олоор бэшэһан хүсэнэбди.

И. Тугулов

Алас Дурнын партизануудай дуун

Хада боори, харгы замаар
Хатаруулаа дивизи,
Далайн эрвэе сагаантанһаа
Дайлан дабхяа урагшаа,
Һуушын шархын ягаан шуһан
Һүртэй тугаа толоргоод,
Манай шуумар партизанскэ
Морин сэрэг оодоргоо.
Түмэн баатар партизанууд
Түрэл дайдаа сүлөөлнэл, —
Энэ һайхан алдар сүмнэй
Энхэ дуугаар мүнхэрнэл.
Волоаческы үдэрнүүд,
Булад Спасскын һүниинүүд
Дсмог түүжын галнууд шэнгег
Дурсагдахал хэтэдээ,
Атамануудыне нисуулаад,
Арьяатанаа дараабди,
Момгон далайн эрвэ дээрэ
Дайгаа ингээд дүүргэбди,
П. Галсанов оршууль.

40 ЖЭЛЭЙ

УРДА ТЭЭ БЭЛЭЙ...

(Граждaн дайнда хабааданан Людмила Александровна Рухляговскай хөөрөөһинөө)

Совет засагай түлөө дайн байлдаануудта шархатанан хунүүдые аргадха газарта абаашажа ябадагаа тодо һонороор һаналжа һуудагби.

Граждaн дайнай гал дүлэтэ жэлнүүдэй үсэр манай орондо төхөөлдөһон айхатар ехэ бэрхшээлиинүүд тушаа оло дахин халгагдан байха. Бидэнэр, тинхэдэ дайн байлдаануудта хабааданан хунүүд, эдэ бүгдэнтэй ехэ дайраданан, дабажа гаранан байхабди. Баруун фронтин нэгэ госпитальда хүдэлөө бэлэй.

Би тинхэдэ адир басаган ябааб. Смоленск, Полоцк, Гомель, Витебск гөрдууд шадар манай госпиталь байдаг һэн. Энэ райондо совет сэрэгшад сагаан полкуудтай дайлагдажа, тэданине орогуй үдээ бэлэй. Полоцк городой түлөө байлаанан үедэ манайшые госпиталь бомбодуулаа һэн. Хэдшые ехэ бэрхшээлдэ ороо һаа, сүхаринагүй зоригтойгоор хүдэлдэг, Эхэ оройноо сүлөөлхын түлөө дайнда шархатанан нүхэдөө яажашы һаани аярха гэжэ оролдодог байгаабди. Тинхэ ёһотойшые, уялгатайшые дайһамнай мэдээтэй. Тэрэ үедэ гадаадын шунахай дайсад Совет засагыне үгы хэжэ зорилгоор манай оройной зүг бүриһөө шахуу дайгаар ороһон юм. Совет оройной хойто зүгһоны дээрмадан оройно Врангелин армине бута сохихо хэрэгтэ хабаадаха Тинхэнэй коммунистическэ ачойкин табан хүн ошоо һэмди. Нүгөөтэ нүхэдн зоринһон газартаа оножо, би баруун фронт эльгээдэ бэлэй. Ленинград, Москва болон бусад ехэ ехэ гөрдуудһаа залуунууд угаа олон ерһэн байгаа. Тэдэнэр үлгэр жэшээ харуулан хүдэлдэг, эрхлэг зоригтойгоор дайлаадаг аял.

Сибирь ба Забайкальеда болоһон граждaн дайнда хабаадаһад. (1957 оной зураг. Хизаар оройно шонжэлхэ музейн фондһоо абтаба).

ҮБЭЛЭЙ ҮЕДЭ АДУУҢА МАЛАА ҮАЙНААР ХАРУУҢАЛЖА, ХИМДА СЭНТЭЙ МЯХА, НООҢО АБАХЫН ТҮЛӨӨ ОРОЛДОЙ!

☆☆

Үшөө нэгэ арга тухай

публикациманай хонин ажал дри ээзнэ. Мал ажалай энэ олоо эхэтэй халбари хүтжөө-шанартай мяха, нооно элбэ-бахын түлөө Бурядай колхоз, үндэй хонишод оролдожо, туйлажа байнхай.

Талаар эрьс хонидой отара-зүбөөр бүридхэжэ, тэднине эр харууналжа, түлжүүдхэ шухала удхатай. Юундэб гэр-эренүүдэс хайнаар харуу-дэ эдэлүүлбэл, нооно, мяхан ондойхиноо хураггүй эхээр тэднине сар соонь шэм-нааад байбал, саашадаа ашаг-элитэ дээшлэдэг ха юм.

Ондо эрдэмтэ нүхэр Ковале-радхананай ёноор, бидэнэр эдэ дутуугаар заһажа, гансал эрьс абаад туршаабди. Тинг-э эргын угаа ашагтай туһа-айнанин элрээ. Армении, ССР-тэ, Ставрополин хит-имэ арга олон малда тур-дана байна.

Эдэ дутуугаар заһаад орхи-наагдаагүй гү, али хүсэд за-һаада орходоо түргөөр мяха-томо болодог байба. Жэ-э, ингэжэ заһагдаһан эрьс хоёр, хоёр хахад жэл боло-70—90 килограмм татадаг. Хүсэдөөр заһагдаһанин томо болодог, энэл туршада эрьс килограмм хүрэдэггүй. Эной гараса 13—15 процентээр байдаг. Мүн балсан мяханай, энь шанар шэнжэ, өөхөниинь, энь зузаан хусанчулдаа, хү-наагдаһан эрьсүүдхэ ондоол, байба.

Аргаар заһахада бэлэнше, эрьс, Хүдөө ажыхын институ-тшалгын ажахыда 60 хони нэмди. Тинхэдэ хонид яда-агүй, гурба хонид лэ шар-бүтээ юм. Туршалгын ажыхын эрх нүхэр Ивановай хүтлэ-дэ хонид харууһалагдана. Эдэ заһаха шэнэ арга рес-

публикымнай бусадшые аймагуудта хэрэглэгдэдэг болоо. Иволгын совхозой главна ветврач нүхэр Плотни-ков 50 хони заһаад, энээнэй ашаг-тай хайн байһандань этигэнхэй.

Гараһаар хоёрноо дүрбэ хүрэтэр һаратай хурьгадые заһахада хайн. Юундэб гэхэдэ, имэ хурьгад тэ-жээл хоол хайтайшые байдаг, опе-рацишые хүнгэнөөр үнгэрдэг. Хурь-гадые эхэһэнэ һалгаад, тухай ота-рануудыс эмхидхэхэдэ таарамжа-тай. Зүгөөр хоёр һаратай болоодуй гү, али дүрбэн һараһаа үнгэрһэниэ заһахада эли бодо мүв.

Саашадаа үсхэбэрилэгдэхыс, богони болзорто шахагдажа худал-дагдахыс хонидыс дутуугаар заһа-хада хамаагүй. Юрдөө алишые ушартань ашаг олзотой байха даа.

Республикымнай колхоз, совхо-зуудта жэлэй туршада 200 мянга гаран хонид заһагдадаг гэһшэ. Ха-рин ойрын жэлүүдтэ 400—500 мян-ган толгойдо тэрэ хүргэгдэхэ.

Энэ шэнэ аргын ашагтай, хайн байһыснэ имэ баримта дээрэ харяа. Дутуугаар заһахада эрьс бүхэнһөө 5 килограмм мяхан нэмэжэ абтаха болоо. Тинхэдэ 200 мянган толгой-һоо 10 мянган центнер мяхан абта-хал. Эрьсүүдэс тон хайнаар харуу-наадад, эдэлүүлэд байбал, хонин бүринһөө 10 килограмм хүрэтэр мяха нэмэжэ абажа болохоор. Гадна эдэнһээ 50 гаран тонно хайн шанар-тай нооно хайһалагдаха. Бүхыдөө нэмэжэ абтаһан мяхан, нооноһоо 10 миллион түхэригэй олзо жэл со оруулагдаха байна. Гэхэ зуура эн-дэ зөөри зөөшын гаргаша нэмэжэ хөгдөнөгүй бшуу.

Ашаг эхэтэй шэнэ арга республи-кин аймагуудта, хаа хаанагүй үргэ-нөөр хэрэглэе һаа, хониной мяха, ноонон эхээр абтаха, долоон жэлэй түсэб бэлүүлхэ хэрэгтэ горьтой туһа нэмэри болохо һэн.

А. Косых, Бурядай хүдөө ажыхын институтай хирургийн кафедрин доцент, ветеринарна эрдэмэй кандидат.

Түхэнэй аймагай «Искра» колхозой суута малшан Сергей Самбуев залуу мал бэлшэн таргалуудта гурбадхы жэлээ хүдлэжэ байна. Энэ жэл «Ехэ-Хар» гэжэ газарта 207 толгой буруунуудыс бэлшэн таргалууджа, сезон соо малайнгаа үдэр бүрин шэгнүүрыс 1100 грамм нэмэгдэ. Ингэжэ түрэл колхоздоо 163 мянган түхэ-ригэй олзо оруулаа. Бая парти-нин гшүүн болоһон Сергей му-

нөө 100 толгой залуу мал тобир тарганаар үбэлжүүдхээр шиндэнхэй. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Самбуев.

Н. ДАМБАЕВАЙ фото.

Шухала хэрэг тоогдоногүй

Алишыс колхоз, совхозыс хараад үзэхэдэ, нитын малай тоо жэл бүри олошоржо, хэдэн отара, гүүртэ-нүүд шэнээр эмхидхэгдэһэн байна. Энэнтэй хамта мал дээрэ бүри олон хүн хүдлэдэг болоо бшуу. Жэ-шэнь, Баян-Голой Карл Марксын нэрэмж-тэ колхозой мал дээрэ зүү холо гаран хүн хүдэлнэ. Гэр бү-лөөрхитэйгөө хамтархадаа эхэл олон хүн зон гүүртэ, отарануудаар ажаһууна ха юм. Тэдэнэй культу-рно-ажуудалай эрилтэнүүдыс бү-ринмүнэн хангаха гэһшэ эхэ харюу-салгатай хэрэг мүн. Малшад ай-жуудалыс хайжаруулжа, гэр байра болон соёл гэгээрэлэй гүлмтануудыс шэнээр бариха тушаа колхозой правлин, партийна эхин органниза-ции анхаралаа нилээд табидаг бо-лонхой.

Гэбэшэ аймполтребсоюзай хүтэл-бэрилэгшэд малшад дунда нүүд-лэй худалдаа найма хайнаар, та-һалгаряагүйгөөр эмхидхэхэ тухай хүсэд ханалаа табиһагүй. Нүүдэл наймаатай гарадаг автолавануу-

дай хаагуур, ямар гүүртэ, отарануу-даар ябах графика хэр зүбөөр бэлүүлнэб гэжэ тэдэнэр орой хи-надаг шалгадагүй гэһшэ. Энэ ушар-һаа автолавануудын гүүртэ, ота-рануудаар ябах, малшадта эд бара-ануудыс худалдахын орондо, ха-рин колхозой центртэ эрээл най-маалжа байдаг. Тингэжэ наймаа хэ-жэ байхыснэ би олон дахин харааб. Аймполтребсоюзайхидшыс өөһэдөө энэниэ мэлхэ байха.

Нүүдэл наймаанай хэгдэдэггүй дээрлээ даһна, зуруулаа худалдажа абахын хэрэгээр хэдэн арбаад ки-лометрн газарһаа малшад аяр колхозой центр ошожо эрхэ баатай болоо. Ажалаа хайжархөөд, ки-лограмм даһна асархын хэрэгээр 10—20 километр яагдаа.

Малшад үдэр бүри гэхээр уржа-жа байгаа культурно-ажуудалай эрилтэнүүдэс дээрэн хангаха хэрэгтэ яагаад ингэжэ дайша хэрэг хандажа болохоб?

Б. Раднаев.

дай хаагуур, ямар гүүртэ, отарануу-даар ябах графика хэр зүбөөр бэлүүлнэб гэжэ тэдэнэр орой хи-надаг шалгадагүй гэһшэ. Энэ ушар-һаа автолавануудын гүүртэ, ота-рануудаар ябах, малшадта эд бара-ануудыс худалдахын орондо, ха-рин колхозой центртэ эрээл най-маалжа байдаг. Тингэжэ наймаа хэ-жэ байхыснэ би олон дахин харааб. Аймполтребсоюзайхидшыс өөһэдөө энэниэ мэлхэ байха.

Нүүдэл наймаанай хэгдэдэггүй дээрлээ даһна, зуруулаа худалдажа абахын хэрэгээр хэдэн арбаад ки-лометрн газарһаа малшад аяр колхозой центр ошожо эрхэ баатай болоо. Ажалаа хайжархөөд, ки-лограмм даһна асархын хэрэгээр 10—20 километр яагдаа.

Малшад үдэр бүри гэхээр уржа-жа байгаа культурно-ажуудалай эрилтэнүүдэс дээрэн хангаха хэрэгтэ яагаад ингэжэ дайша хэрэг хандажа болохоб?

Б. Раднаев.

СУУДХЭ БҮРИ 900—1000 ГРАММ

Эрхнэ түрүү тугалшан Елиза-Серебренниковатай уул-дөөрлэдэбди. Тэрэ 10 жэл-лашанаар ажаллажа байнхай. Тэрэ 65 тугалаа хайнаар харуу-на, октябрь һарада шэгнүү-рыс суудхын 740—740 граммаар гэгээ.

Елизавета Серебренникова ажал-дуршэһэн тугалшан гэгдэдэг. Эрьсэ байна. Нүхэр Серебрен-бшэнүүдхэ булюугаар та-һадаг, һара бүридэ тугалуу-наа шэгнүүрыс эхээр нэмээдэг. Тэрэнэй даадаг тугалууд даа һара-һараараа аминда тугалууд соогуур байлгагдадаг, эдэ хэдэн бүлгүүд болгожо та-һадаг юм.

Тугалууд түрүүшнгээ үдэр-нүүдтэ тусгаар харууһалагдана. Тү-рэнэн үдэрһөө эхилээд наа хоното-роо 300—300 литр үдхэн һу ууна. Тугалууд хайхан үбһэ дуран-даа эдидэг. Хөө, даһна гэхэ мэтэ зүйл таһалганууд соогуур холодоо табатытай байдаг юм. 15—20 хоно-һон тугалуудта талха таряанай зүйл бутаргагдажа эдоулгдэнэ.

Нарай тугалуудыс элдэб үбшэн-һөө һэргылхын тулада эхээр анха-рагдана. Зоотехническэ заабари-нууд наринаар сахигдана. Тугал-уудай байра холодоо сээр байл-гагдадаг, дэлбихэрүүдхыс үдэр үдэртгэ урилагдажа, һыльбэгдэжэ байдаг юм. Гадна, зарим ушарта тугалуудай үблшөө һаа, сагтань

туһалжа эм дом тусгаар аптечка соо хадагалаатай байдаг. Үбэлэй сагта тугалуудта бусалһан уһа бүлээ-нээр уулгагдана.

Иволгын совхозой тугалшан Ели-завета Серебренниковатай дүй дүр-шэлыс халан абахар, Юуб гэхэдэ, тэрэнэй харууһалһан тугалууд 1—1,5 жэлтэй болотороо 2,5—3 цент-нер шэгнүүртэй болоо.

— КПСС-эй ЦК-гэй декабрь һа-рада болохо Пленумэй хүндэллэдэ үшөө хайнаар ажаллахаб. Тугал-нуудайнгаа толгой бүрин шэгнүү-рыс сүүдхэдэ 900—1000 граммаар нэмэхыс оролдохоб,— гэжэ ту-галшан Серебренникова мэдүүлбэ.

В. Жигитов.

Алдар габьяань мартагдахагүйл

полетаридай элитэ эхэ полково-д. М. В. Фрунзе 40 жэлэй саада 1920 оной ноябрин 16-да Ленин В. И. Лениндэ имэ уда-хы телеграмма эльгэһэн юм: «Ма-морито сэрэг мүнөөдэр Керчице үдэ. Урда фронт усалдагдаа». Эһэй провозадаар дамжуулагда-ны телеграмма залуу Советскэ публиккада эсэргүүдэ збэгтэ туга-а үдхэдэһэн гададын бур-гарашадтай, дотоодын хархис-ней түшэг туглууринь болошоо шэгнүүрыс сэрэгүүдыс үй бута со-но тухай сонсоһон юм. Агуу-Октябрин социалистическэ ре-волюци гурбадхы ойн байрай шэрлэгдэжэ байха үедэ Вран-нин сэрэгүүдыс Улаан Арминь һамна сохиһоной ашаар Росси-ноо граждан дэйн дүүрээ бэлэй. Алдай гол хүсэнүүд бута сохи-ны совет газар дээрһээ эшэгүү-р муухайгаар намнагдаа һэн.

Айсадта һүүлшынхэе шанга ха-руу үргэхэ үедэ Перекоптохи, гүндыхин бүхэлэтэнүүдыс дай-лаха үедэ Улаан Арминь сэр-эгүүдэ гарганай гайхамшаг баа-ршальны В. И. Ленин илангаа сэгнэһэн юм.

Сохоорондын империализмын, эрхшээлдэ эсэргүүдэ дотоодын хүсэд-тэй сэрэгүүдтэй эрэлхэг зорим-ноор тэмсэжэ, Октябрин соци-алистическэ революциын агүүхэ туй-лануудыс, совет гүрэнэй бээ-лхэй байдалыс аршалан хам-тан Улаан Арминь сэрэгүүдэй Эхэ ороной хүдэлмэришэд таряашадтай баатарлиг хэрэг-дыс арал зомнай хэзээдхэе тухайгүйл. Царцын, Петроград, Сибирьтэ, Закавказьда, Дон

шадар, Хойто зүгтэ, Крымдэ —үсэд-шанга тэмсэлэй болоһон бүхы га-зарта коммунистическэ партиар хү-тэлбэрлэгдэн зоригжон манай арад революциын дайсадтай эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэе бэлэй.

Россидахы граждан даие харин империалистнууд үсхэнһэн байгаа. Тэдэнэр Агууехэ Октябрин соци-алистическэ революциын илан ман-даһанай һүүлээр уданшөггүй манай орондо сэрэгүүдэ оруулжа эхилхэ зуураа, орон доторхи революцида эсэргүү хүсэнүүдыс али болохоор дэмжэһэн юм. Америкын, Англин, Францин, Японой, Италийн сэрэг-үүд дайшалхы корабльнуудаараа ерлэжэ, Мурманскда, Архангельскда, Владивостогто, Одессэдэ буугаа бэлэй. Сагаан гвардеецүүдэй арми-нууд хаанай үедэ алба хэһэн ге-нералуудай командовани доро до-болтожо ороһон юм. Кулагуудай үй-мөөн хаа хаанагүй эмхидхэгдэжэ байба. Империалистнууд Советскэ Росси руу хойно хойноһоо довто-лон орожо, шэнэ шэнэ фронтнуудыс байгуулаад, хүдэлмэришэн-таря-шанай республикыс хэдэн тээһэнэ хүрээлжэ ороо бэлэй.

Харин булимтарашадта, сагаан гвардеецүүд совет гүрэндэ орходоо сэрэггүйнхэ хүсэней талаар хэдэн дахин булюу байдалтай байһан юм. Деникинэй, Юденицын, Колчагай, Красной, Врангелин, мүн хаанай бусадшыс генералуудай коман-далһан сагаан гвардеецүүдэй арми-нууд, США-гэй, Англин, Францин, кайзеровска Германин, Советскэ Россида эсэргүүсэн тэмсэһэн капит-алистическэ бусадшыс гүрэнүүдэй арми-нууд түрүү капиталистическэ гү-

рэнүүдхэ эхэ туһаламжа абадаг, дүй дүршэлтэй, эрхин хайн бүү збэ-сэгтэй, дайшалхы сэрэгэй техникэ-тэй, эдэ хоолоор хайса ханган-данхай байгаа бэлэй. Хилдэмэний, түхүүэй эдүүдэй районуудһаа тэрэ үедэ таһалгадад байһан манай гүр-эн угаа эхэ бэрхшээлдэ ороод байһан юм: залуу Улаан Арминь частьнуудыс бүү збэсгээр, һомо хэ-рэгсэлээр, сэрэгэй техникээр ханга-жа шухала байгаа, фронт дээрэ дайлагдажа байһан сэрэгүүд хилээ-мээр, хубсаһаар дуталдаг бай-һан юм. Тиншэшыс совет гүрэнэй ажалшад үзэгдөө дулдаагүй бэр-хэшэлнүүдыс эрэлхэг зоригтойгоор дабан гаража, дайсадыс илаад, залуу совет гүрэндэ довтолһон улас-хоорондын империализмын збэсгэтэ хүсэнүүдыс намнан гаргаа бэлэй.

Манай арад харин довтологшо-дой, революцида эсэргүү сагаан гвардеецүүдэй нэгдэлмэл хүсэнүүд-тэй гурбан жэлэй турша соо дай-лагдажа, туйлай эхэ хохидлодо оро-һон юм. 3 миллион шахуу ажалшад гэр байрагүй үлөө һэн. Граждан дайн оройноймнай үйлдэбрийн хү-сыс бууруулжа, экономикымнай һуларуулан мүүдхэа бэлэй. Харин булимтарашадта, сагаан гвардее-цүүд Советскэ Россида дайлан ор-жо, 50 миллиард шахуу түхэригэй гарса хохидол ушарууһан байгаа. Манай Эхэ ороной хүдэлмэришэд, таряшад граждн дайнай үедэ һан-далар һүйдхэлдэ оройон барилга-нуудыс заһабарилхын, арадай ажа-хыс һэргэн бодохоохын тула хэдэн жэлэй турша соо баатарлигаар ажаллаха баатай болоһон юм.

Совет гүрэн харин булимтараш-шадтай, сагаан гвардеецүүдтэй эсд

шангаар тулалдаһанайнгаа ашаар бээ даанхай байдалаа аршалан хамгаалаа бэлэй. Манай арад га-даадын, дотоодын дайсадтай тула-дажа, түүхэтэ илалта туйлаһанайн-гаа ашаар амгалан тайбан ажал эрхилхэ, зохёон байгуулхы асари эхэ түсэбүүдыс бэлүүлжэ орохо ар-гатай болоо һэн.

Советскэ Россин ажалшад харин булимтарашадта, сагаан гвардее-цүүд эсэргүүсэн тэмсэхэдэ үнэн зүб хэрэгтэй түлөө дайлагдаа. Арад зоной дундаһаа урган гараһан Улаан Арми арадайнгаа аша тунш түлөө эрэлхэг зоригтойгоор тула-даһан юм, харин тинхэдэ сагаан гвардеецүүд, интервентүүд арадта эсэргүүсэн тэмсэһэн байха юм. Эгээл тинмэһээ тэдэ дайсад манай Эхэ ороной ажалшадһаа шанга ха-рюу абаа бэлэй.

Харин булимтарашадта, мүн тэр-шээлэн дотоодын хархисүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ манай Эхэ ор-ной бүхы национальностынуудай ажалшадшыс нэгдүүлэн жагсаһан Лениней национальна политикин бүхы дэлхэйн түүхэтэ удхашанартай байһанинхэ граждн дайнай гал дүлэн соогуур элрэн харгадһан юм. Москвагай, Петро-градгай, Иваново-Вознесенскын, Ура-лай, мүн Росси Федерацин про-мышленна бусадшыс районуудай баатарлиг хүдэлмэришэн анги энэ шанга тэмсэлдэ хабаллажа, эрэлхэг зоригтой үлгэр жэшээ ха-руулаа бэлэй. Энэ хүдэлмэришэн анги ажалша таряашадтай сугтаа тэмсэжэ, Белорусын, Украинын, Прибалтикин, Закавказьын, Туркестанай ажалшадшыс али болохоор дэмжэһэн, сагаан гвардеецүүдэй бандануудыс, харин булимтараша-дай түрүү сэрэгүүдыс бута сохи-хо хэрэгтэй туһалан байгаа. Гэхэ зуура, белорус, украин, эстон, ла-

Худалдаа наймаанай асуудалаар

ЯАРАЛТАЙ ХЭМЖЭЭ АБАХААР БОЛОО

«Эрдэм» совхоздо (Мухаршээр) ко-мандировкоор ошо-ходоо тон туруундэ эдихэ хоолоо бэл-дээд, абажа ерээ-рэйгты. Тингэгүй һаа, мэгдэ-хэт. Эндэ ерээд автобучаа буу-хада, урдаһантнай үүдэн дээрээ «СТОЛОВО» гэжэ аржытар бэ-шээтэй урсахан гэр угтажа байха. Хооллохом гэжэ тэрээ руу ошоһо-ной дэмы. Нэгэн гэбэл хаалтатай, үгышыс һаа эдихэ юмэ байхагүй.

—Үлэһэн юмэ үгы. Дууһашоол даа,— гэжэ эдэ шангашад гараа дэлгээд угтаха байха. Энэшыс эл-тэй. Эдэс хоол наймаалдаг магази-н гэжэ бии ха юм гээд ханагаа за-һааш. Тээд магазинда ороходош талаан буруулаа һаа, хилээмэн, пе-ченишыс үгы байха...

Имэ хөөрөлдөөс үнихэн хада нэ-гэ автобус соо дуулаа һэм.

гаад гэртээ ябашадаг ушарнууд али олон үзэгдэнэ.

Табан точконуудай нэгэн—пекар-нин ажал харяа.

Үмхиржэ унаха болоһон, дулаа-лагдаагүй гэртэ байрланхай. До-соонь ороходо, хилээмэ баригшадтай хүдэлжэ байһан газарын сээр бэш, шорой тоһототой байдаг. Пээ-шэньшэ саагуур даар дархи мо-до шулуун, шорой шонхо ообо хү-бөө обоолоотой. Халтад гэбэл га-лай аюул болохоор, Хүдэлмэришэ-дын халаадгүйгөөр ажаллана. По-лотеншэнь хэдэн заяанай угаагда-гүй байһаар.

Мүн пээшэньшэ гараһан халуун хилээмээ хүргэхэ тусгаар байра-гүй. Тинмэһэн наймаанда гараһан хилээмэн эхэнхидэ түүхэй, шанар муутай байдаг. Үүдэньшэ шарнир холборшоод, үүдэньшэ мэнэ мэнэ унахая байна. Угаадаһаа адхаха тусхай газаргүй. Пекарнин совхо-зой конторо, гостиница, больница гурбанай хоорондо аад, угаадаһаа адхаха түхээрэлгэ хааншыс бар-ихая пекарнин хүдэлмэришэд мэдэнгүй. Совхозой хүсөөр шэнэ пекарни баригдажа эхилбэшье, ор-хигдошонхой.

Мүн столоводонь ороходо пекар-ниһаа үлүү һайн гэхын аргагүй. Арбан хүнэй арай гэжэ багтахы би-шыхан таһалга соо хорёод хүн хуб-саһатаа һуугаад, хоолложо байба. Столовын хүдэлмэришэд үблэ-ббди гээд зарим үдэрнүүдтэ ажал-ладагүй байна. Нэгэдхэ блудань лапшаатай шүлэн ши хоёр. Хоёрдо-хилоно рагу, котлет, гуляш гээд дүүршэһэн. Ондо олон янзын ам-татай блуданууд бэлдэгдэнгүй. Хайшан гээд столовын, пекарнин ажал хайжаруулаб гэбэл, столо-выс мэргэжэлтэй хүнүүдээр хан-гаад, хоёр халаанай болгобол хайн байгаа.

Эдэ бүгдыс рабкооп (түрүүлэг-шэнь Д. Батуев), больницын хүдэл-мэришэд хайн мэдэжэ байбашье, усалдахын тула ёһотой хэмжээ абанагүй. Столово, пекарни, мага-зинуудта хүдэлгэ хүнүүдэй дунда ойлгууламжын, эмхидхэлэй хүдэл-мэри хайнаар ябуулагдаагүй дээрэ-һээ имэ ушар болоо бшуу. Гад-на коммунистическэ ажалай удар-нигай, бригадын нэрэ зэргэдэ хүртэ-хын түлөө тэмсэжэ байһан нэгшыс хүн, коллектив үгы. Худалдаа най-маанай түрүү арга методүүд мууса нөбтөрүүлгдэнэ.

Дурсагдаһан дутуунуудыс усалд-ха тухайда һаяхан Түгэншэ хүдэл-мэришэд Советдэй гүйсэдхэхэ коми-тетэй заседани дээрэ түрүүшынхэ хэлсэгдээд, пекарни дагша Ка-лашниковаһаа бэш столовын, боль-ницын хүдэлмэришэд, рабкооптой түрүүлгшэ Д. Батуев, совхозой ра-бочкомой түрүүлгшэ Коломейшэ болон олон депутатүүд, культурно-ажуудалай комиссын гшүүдэй хабаадаагүй байһанинхэ гэмшэлтэй.

Б. Жамбалов, манай корп.

шанарыс ажалшадта тайлбари-лан ойлгуулаха зуураа, харин бу-лимтарашадта, сагаан гвардее-цүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ тэдэнэрыс зоригжуулан бодохоод байһан юм.

В. И. Лениней, Центральна Коми-тетэй хүтэлбэри доро ажаллан Коммунистическэ парти граждн дайнай фронтнуудта илалта туйла-ха хэрэгтэ шиндхэхы үүрэг дүр-гэһэн байна. Дай хэхэ, сэрэгүүдыс ху-баарилан табиха, бүү збэсгээр, эдэ хоолоор хангаха, дайсантай тэмсэл ябуулаха бүхы шатануудта стратегическа түсэбүүдыс зохёохо гэжэ мэтэ бүхы асуудалнуудыс Центральна Комитет шиндхэдэг байба. Партинай эрхим түрүү хү-нүүдэ Улаан Арминь эргэлдэ эль-гээдэ байһан юм. Хорото муухай дайсадыс Советскэ республикын илахын түлөө тэмсэлдэ 50 мянга шахуу коммунистнууд наһа бараа.

Харин булимтарашадтай, рево-люцида эсэргүү дотоодын дайсадай нэгдэлмэл хүсэнүүдыс 40 жэлэй са-да тээ буга сохилого манай Эхэ ор-ной арадуудтай хуби заяанда туйлай эхэс удаханартай байхаһаа гадна, засагаа гартаа абажа, Коммуни-стическэ партинын ленинскэ түг доро жагсаһан арадай дилдэшгүй хү-сэтэй байһыснэ гэршэлэн харуулаа.

Граждан дайнай үедэ шалгарһан баатарнуудтай үг залгамжалһан, мүн харин булимтарашад-тай, орон доторхи революцида эсэрг-үү хүсэнүүдтэй шангаар тэмсэжэ, алдар сүүда гарагшадтай үг залгам-жалһан Советскэ Арминь, Флодой сэрэгшэд хайрата Эхэ оронойгоо аша тунш хэзээдхэ аршалан хамгаалхаар, коммунизмын агүүхэ хэрэгтэй түлөө тэмсэхээр бэлэн бай-на.

Полковник Н. ДЕНИСОВ.

К ШЕСТОВ

Брэд Нахал

АХА ДҮҮНЭРЭЙ УУЛЗАЛГА

1920 оной намарай тэн багаар Эн-гидэйн дүрбэдхи партизанска отряд Талача тосхондо хүрөө бэлэй.

Тэрэ үдэр Костя Востричев харуудла гараа хэн. Элшээс буурахан намарай наран нулаар игаана, хүл доогуур шара набахан харшагалдана, нэрэгүй жаахан горхойн хөөрөөсгөөн, шолшонон урдахан дуулдана. Гэнтэ моридой түбэрөөнэй соностоходо, Костя залд гэн, шагнаархаба. Шууяан улам дүтлэж, уданшгуй моритой хэдэн хүн Костя руу сэхэ шэглэн харайлгана. «Японтой! Теэд тэдэнэр хаанаһаа энлэ эрхэ хэм»,— гэжэ Костя шомгойгоор шэбшээ зуураа, — зогсогы! Гээргээ! Табилга! — гэжэ хашхараад, дээшнэ буудажархиба.

«Ховэй! Ховэй, хоя!» — Табилга, пропуск минола, своя республика ходи!» — гэжэ нэгэн харюудан хашхарба.

— Бү уймарла, хубүүн, өөрнхидөө танинагүй гүш? «Үбгэжөөлэй» интернациональна отрядые японтон гэжэ Костин ханахан бурүүшье бэшэ байгаа: тэдэнэр бүгдэй Япон сэрэгэй хубсаһатай, япон харабиниудые нургандаа үргэлхэн ябаа.

Хитад, ород эскадронудай үнгэрһэй хүүдээр нэгэ хэдэн моритой зон харагдаба. Тэдэнэй түрүүдэ хайхан зээрде мори унаһан, багжар томо бөтэй хүн харайлгана. Хонин нэхэ дэгэлтэй, хара лапаха малгайтай, дабтамал мүнхэн нэлмэ-тэй, зүгөөр тон хонирхоомор юумэн гэбэл: ута, үдхэн гэгшын сагаан хахалтай.

«Харин энэл ха юм даа «үбгэжөөл» гэжэ суурхуулһан Амарай партизануудай командир» гэнэн болд Костине баярдуулба. «Үбгэжөөлэй» баатаршалга тухай олохон лэ хөөрөө тэрэ шагнаһан байгаа. Байгалай үмэнхи огторгой доро зуу гараһан наһатай баатар үбгэн бии юм гэнэн домог ябадаг хэн. Мүнөөхи үбгэн ута сагаан хахалтай, тэрэн шэдэйтэй, дайсиение хүрдөөн айлгадаг, «үбгэжөөл» гэнэн нэрыене дууламсаараа японтон тэрбелдэн зугадаг гэжэ баһал хөөрөлдэдэг бэлэй.

«Үбгэжөөл» нэгэ таряашанай заахан байшанда бүүба. Тэрэ гэрэй хажуугаар партизанууд олоороо бөөгнэрнэд. Костишье ехэ хонирхоһон янзатай тэрэгүүр эрьелдэнэ. Суутай партизан, домогто ороһон «үбгэжөөл» хараха дуранинь ехэтэ хүрэнэ.

Гэнтэ үүдэнэй хажууда постдо байһанаа мэнэ ная нэлгэнэн харуулшание Костя обөөржорхөөд, ойр зуура шэртэн хаража байгараа— Андрейка! — гэжэ баяртайгаар хашхаржархиба.

Нүгөөдэнэ баһал барлангаар— Костюс! — гэжэ хашхарба. Нэгэ хэдэ саг соо тэдэнэр бэе бэе гайханан баярлаһан хоёрой хоорондо харалсан байгараа, Андрейкнэ жаралтайгаар нүхэрөө уриба: «Юу ингэжэ байнабиди, «Үбгэжөөлдэ» ошөөл, тэрэшин аймабартайн хүн юумэл, — гэсэгэн, гарһаан хүтэлэн гэртэ оруулба. Юушье ойлгожо үрдэггүй Костя гэнэт мэдэн гэхэдээ, «Үбгэжөөлэй» штаб соо байба.

— Нүхэр командир! Нүхэр Антон Никифорович. Би аха дүүтэээ золгооб. Энэ Костюс, Байгалда сүг байһан зомди» — гэжэ зүрхөө хүдэлгэнээр Андрейка хөөрзөб.

Ород хитад нэгэдэмэл интернациональна отряды командир Антон Никифорович Бутрин залуу, нахалшьегүй хүн байшаба.

— Нахалтай хаана гэшэб? — гээд Костя нүдөө ехэ болгон, залуу «үбгэжөөлэй» нуур гэтэнэ.

— Нахал тухайгаа хожом хөөрүүжэб, — гэжэ Бутрин уринаар энээбхилбэ. — Таанад өһөд тухайгаа хөөрйт. Борбилоонуд мэтээр яатараа шууялдабат. Зай, баатарнууд, хуугты. Хөөрөгты...

КОСТИН ХӨӨРӨӨН

Бидэнэр хэдэн жэлэй үүлзаагүйбди... Энэш хитадшье наа, минни аха дүү болохо, Эсэгэн Дун-Ян гэдэг. Байгал дээрэ шуурганда дайрагдажа хосороо хэн. Аймабарта хүсэтэй халхин, долгилоон болоо бэлэй. Мо-до шулуу орбонгоорнь хобхо татан шэдээ, гэрэй шэнээн томо долгинуудай эрьдэ хүржэ нэшэхэдэнэ, эрьемнай хэмхэрэн унажа эхилээ хэн. Дүтэ байһан газар гэрнүүд хандараа, уһа руу урдаа. Тиххэдэ Андрейкнэ уһа руу унаха байгаа, теэд эжимнай үрдижэ, гээгээхэнэ гатажа абарһан юм. Гээгэнэ ута бэлэй. Абаргадһан хубүүе Андрей-

ка гэжэ нэрлээ нэмди. Эжимнай хүүдээрнэ ходоодо найрагша бэлэй: «Хоёр бэшэ, аяр гурбан хубүүтэй болобо гэшэб. Эгэн түрүүн Андрейкээ, хүүдээрнэ намайе, тингээд минни аха Кешые дурдадаг хэн.

Андрейка бидэ хоёр ном үзэхэ айхабтар дуратайнууд бэлэбди, теэд нургуули гэжэ үгэ. Тиххэдэнэ аха Кешанай ород үзэглэл оложо, тэрэгээрээ мааналта үзэг зажа эхилээ хэн. Томо, бүдүүн гэгшын түгсэг столый орондо хэрэглэдэг бэлэбди. Андрейка бидэ хоёр на-нандаа таһарха хахахагагүйбди гэжэ бэе бээдэ тангариг үгөө нэмди. Тингээд хоёр хэлэ: Андрейка— ород, би— хитад хэлэ үзэхэбди гэжэ баһа хэлсээ бэлэбди.

Хэшээлнэй ехэл хүхюүтэйгээр үн-гэрэгшэ хэн даа. Таһархай удархай хубсаһатай манай үетэн үхибүүд маанадаар суглардаг бэлэй. Кеша багшамнай айхабтар хүхюүн хубүүн хэн. Шог зугаа гаргаһадан эльгээ тэбэрин энээлдэгшэ бэлэбди.

Түмэр харгын барилгада Сахаров гэжэ (харин бидэнэр тэрэнэдэ «Хом-хой» гэнэн нэрэ үгөө нэмди) подряд-чик хүдэлдэг хэн. Тарган гэшынэ, нүдэннини онигор, үчуртай. Кеша тэрэниие наадлажа, зураг зурадаг бэлэй. Одоол зон ехэ хүхидэг, Сахаровые наадладаг хэн. Тэрэ хомхойдо гомдолтой зон олон байгаа бшуу.

Арбан хототой юумэдэл хээр элдэг, харин хүдэлмэришдөө туража үхэхын тэндэ байлдаг, мунгэ сал-лин багаар түлээдэг хэн. Ябахадда бэе даажа ядһандал арай шамай хүдэлхэ, үхилхэ гэшынэ— холоһоо дуулдаха. Нэгэтэ амбаар соо бээ эхлэнхэ гэгэб гэшэл даа, теэд тари хүрөөгүй, крупчаткай мэшээгүү-дые табижа шэгнээ бэлэй. Хүдэл-мэришдэйнгөө туража үхэхээ бэй-хадда, амбаараар дүүрэн крупчатка-тай, тэрэнэе үжөөжэ, буртыажа байдаг хэн. Хүдэлмэришдэйл эхэ-хын лэ шүһа хороһон золг хэн даа. Теэд тэрэ баһал шанга юумэндэ хүртөө хэн... Толгой дээрнэ «мэ-дэнгүй» нэгэ хүн шпала унагаажар-хөө бэлэй...

Нэгэтэ тайгаһаа баабгайн гүлгэн мааналта эррээ хэн. Жаахан, хөөр-хэн, Мишутка гэжэ нэрэтэй. Баһал «ном үзэхэ» дуратай байгаа бшуу. Хойто хоёр хүл дээрээ зогсоод, үхи-бүүдэй дундуур, толгойго найгар-гуулан алхална. Мааналта ехэл да-даа хэн. Теэд хэнхэшье үлүүгээр Андрейкадэ дадаа.

1913 ондо Андрейкамнай тэрэнэй холын түрэл болохо Чу-Жан-ди хитадтай Эрхүү хото ошоо хэн. Бааб-гайн гүлгэн Мишуткага абаад ошоо бэлэй. Чу-Жан-ди зэрлиг ангуудые хориходо бэрхэ хүн байжа, Ми-шуткые хорихо гэнэн байгаа. Жэл болоод бусахабди гэнэн аад, бусаа-гүй. Уулзахабди гэжэ огто ханаагүй байгааб.

«ОРОД НАХАЛАЙ» НЮУСА

Костя баяраар дүүрэн нүдөөр Андрейка тээшэ харасагаан, хөөрөө-гөө дүүргэб. Андрейка Антон Ни-кифоровичын хонирхоһон юумэ ойл-гожо, саашадаа юн болоһон тухай тобшохоноор хөөрзөб.

— Тайшет станци дээрэ түмэр харгын хүүргэ барихада хэрэглэдэг шулуу бэлэхдэжэ үбэлжөөд, ха-барын Эрхүү ошобобди. Ангарые онгосоор гаталжа ябахадда, Чи-Жан-ди гэдэгнэй үһанда унажа үхөө хэн. Мишуткыемнай городто хүлү-гаа бэлэй, — гээд, Андрейка дүүгай болоод, нэлмынгээ эшэ бажуун бай-гаа хэн.

— Кеша ахайтнай мүнөө хаанаб? — Лазогой отрядта улаан гвар-деец ябараа, 1919 ондо японтондо баригдаад, Благовещенскдэ буудаг-дан алагдаа хэн, — гэжэ Костя харюу-саад, хошойн нэгэ халуун юумэ-нэй хаһандал, абяагүй болошобо. Андрейкын нүдэнһөө нөлбоһон гоо-жоно. Түр зуура бүгдэ аниргүй-нүүд, дайнда хосорһон нүхэдөө на-на зогсоод.

— Уулзаһантай ехэл хайн гэшэ даа, — гээд Бутрин столый саанаһаа болобо. — Баррикадын нэгэ талада дайралдаһантай буришье наа хайн. Бэе бээдэ найдаһантай тон зүб байба бшуу. Удаан томо гэгшын тамхн орёжо бааюулба.

— Мүнөө сагта элдэб хүлээгдөөгүй ушарнууд боложо магадгүй. Нүхэр гэжэ ханаһантын дайсан байжа боло-лохо, харин дайсиение хүлээн гэ-нэш, тэрэшин нүхэд байха. Намтай-шье тинмэ ушар тобсолдоо бэлэй.

Манай отряд Благовещенские дайгаар эзэлбэ. Зээрде морёороо Камгарска үйлсөөр гүйлгээ яба-баб. Гэнтэ хэншьеб: «Байгты!» — гэжэ хашхарба. Морёо татабаб. Ха-

ран гэнээм — бээер үндэр, ехэшэг нүд-тэй хитад намда гүйжэ ерээб. Хойнонь — баһа нэгэ хэдэ зонүүд. Минни нүхэд нэгэглэнхэндэ гараа нэлмын эшһээ абанагүй. Намда тү-рүүн гүйжэ ерэгшэ хитад үбэрһөө нэгэ боолотой юумэ гаргажа: «Ба-ри, минни, нүхэдэйм зүгһөө энэ бэ-лэг «ород нахал» аба — гэжэ хар-байба. Би юушье ойлгожо ядабаб. Харин тэрэмни өөрнхээрээл тул-маашална:

— Ерча китайнз шибко многа, ходи ваш отряд, пухо японко — нахал аба, командирка старина шанго!»

Хүүдээрнэ ута гэгшын нахал гар-гаад, үргэндөө няжа байжа хөөр-хэдэн лэ, юунэй боложо байһые ойлгобо.

«Энэ нахал шамайе дайсадай ном-ноһоо зайлуулаг. Япон-американе-цуудта эсэргүү тэмсэлдэтай туһа-лаг, үнэн зүрхэнһөө ахадүү ёһоор баринабди — гэхэдэнэ, бэшэнини зүбшөөнд.

— Хэн гэжэ нэрэтэйбши? — гэжэ асуубаб.

— «Ла-бо, танайхар Леонид, — гэ-нэ.

Тэрэ гэнэнһээ хойшо дайнда оро-ходо мүнөөхи нахалаа үмдэгэ бо-лоо хэм. Тэрэ нахал, нэгэтэ бэшэ намда туһалаа даа. Дайсанай ном-нодошье дайруулаагүйб...

Үни орой болотор эдир партизан-ууд отрядтай командиртай хөөрлө-дөө хэн. Байртайнууд гэрһээ гара-жа, тосхойн заха ошоо хэн. Голһоо нэрхүүхэн нэрхэнэн үлээн. Байгалай үмэнхи огторгой үй түмэн одо мү-шөөр мирална. Хаанашьеб, нэгэ хэ-дэ ханаа алдандал дугараад, гармонь замхашаба. Тосхон нэрэг-нройр нойрсоно. Моритой, ябаган харуулшад энхэ амгалан нойрынь хамгаалан, унтангүй ябанад...

ЧИТА ТЭЭШ!

Тосхондо хоёр хоножо, эртэ үүрээр Энгидэйн дүрбэдхи парти-занска отряд командир Пакуловтай, комиссар Номоконовой хүтэлбөри доро Новотроицк принск шэглэн га-раа хэн. «Үбгэжөөлэй» отряд Чита город ээлхээр дабшаба.

Зургаа хоноһон хойно тэдэнэр Чи-тэдэ дүтэлжэ, нарһан ой соо тогто-бо. Түрүүшын абаахай саһан агаар-та аалхан эрьелдэнэ. Үндэр нар-һадэй забһараар город харлан үзэг-лэнэ. Түймэрэй каланча тобойн, элихэнээр харагдана.

Мүнөө хэдэн хитад, ород сэрэг-шэд тэрэ башни шэглэн ошохо. Таг-нуул хэхэ ёһотойбди. Магад дайсад марьяажа байгаа аалам. Башнини оройдо улаан тугай мандахада, го-родто довтолон орохобди, — гэжэ Бутрин захирба.

Петр Уралов, Иван Сироткин, Филип Кудряш болон хитад сэрэг-шэд Чу-Жан, Фун-Сай гэдэгүүд го-род шэглэн ошоо хэн. Партизанууд граната, карабинүүда бэлэн ба-ринхай, абяа шэмээгүйнүүд, тэдэнэй ошонон зүг тээшэ шэртэнэд.

Гэнтэ холоһоо хонхын ханхинаан дуулдашаба. Башни дээрэ дүтлэн налбаһан түг тээшэ, город тээшэ улаан партизанууд дабшабад.

— Чита манай! Урагшаа, нүхэд! — гэнэн дөрвүн хашхараан доро от-ряд городые эзэлээ бэлэй...

Энэ ушар 1920 оной октябрин 22-то болоһон юм. Байгалай үмэн-хи огторгой доро дахинаа Улаан туг дүлэтэн мандаа бэлэй. Сагаантанай, интервентүүдэй сэрэгэй үлэгдэл нэггүй зугадан ариллаа хэн.

Ч. Гомбоин ородһоо оршуулба.

*) Угытэй хитадууд олон. Танай от-ряд ерэхэдэ японтон наһаа, муудаа.

ХИЛЫН СААНАБАА

ЮНЕСКО-гэй 11-дэху сесси нээгдэбэ

ПАРИЖ, ноябрин 14. ТАСС-эй корреспондент Баранов ингэжэ дамжуулна:

Гэгээрэлэй, наука болон соёл культурын асуудалаар ООН-эй (ЮНЕСКО) генеральна конференци 11-дэху сесси мүнөөдэр энлэ нээгдэбэ. ЮНЕСКО-дэ хүүлэй үедэ Африкын 10 шэнэ гүрэнэй ороһо-нинь тэрэнэй ажабайдалда элитэ ехэ ушар болоһон байна.

Организациин 1961—1962 онууд-дай программа болон бюджетые хара-жа үзөөд, баталха ябадал ЮНЕСКО-гэй генеральна конференци 11-дэху сессини зорилго боло-но.

ЮНЕСКО-гэй генеральна конфере-нции 11-дэху сессини тэрэнэй 10-даху сессини түрүүлэгшэ, урдань Францин гэгээрэлэй министр бай-һан Бертүэн нээгэбэ.

Энэ организацида шэнэ гүрэнүү-дэй, тэрэ тоодо Малагажар, Сене-гал, Камерун, Центральна Африкын Республика болон Нигерини хуулиаар абтаһан тухай ЮНЕСКО-гэй генеральна конференци 11-дэху сессини энэ үдэрэй үглөөнэй за-седанин эсэстэ мэдээжэ болоо.

Лаостохи байдал

ПАРИЖ, ноябрин 12. (ТАСС). Франс Пресс агентствын корреспон-дентын Вьентьянаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Лаосой премьер хан хубүүн Суванна Фума королевскэ ниислэл Луан-Прабанда болоһон үймөөн тухай асуудал зүбшэн хэлсэхын ту-лада кабинетэй онсо заседани зар-лаа. Абтахаар хараалгадһан онсо яаралтай хэмжээнүүд хайшаагдаа.

США-да болоһон хунгалтанууд тухай Индонезин газетнүүд ингэжэ бэшэнэ

ДЖАКАРТА, ноябрин 12. (ТАСС). Президентын хунгалтын болоходо, Никсонэй болон Эйзен-хауэрэй булигдаһые тайлбарилха зуураа, «Винтанг Тимур» гэжэ газе-тэ түрүү бэшэг соогоо ингэжэ заана. Гүрэнэй ажал-ябуулгын бүхы хал-баринуудаар уршагта муухай поли-тика бөлүүлдэг байһан дээрэнһээ тэдэнэр булигдаа.

Эйзенхауэр — Никсонэй засагаа бариха байха үедэ США-гэй нэрэ хүндэн ехээр унаһан ушар Кенне-дин илалтада туһалаа гээд «Мер-дека» газетэ бэшэнэ. Колониализ-мые хүсэдөөр усадхаха хэрэгтэ ту-һалбал, бүү эбсэгэ нитээрээ хурья-хые зүбшөөгөөд, дэлхэйн социальна бусад хүсэнуудтэй энхэ тайбанаар ээргэ оршон байха политикые бэ-лүүлдэ байгаа наа. США өөрынгөө нэрэ хүндые үргэжэ шадаха гээд газетэ үргэлжүүлэн бэшэнэ.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулхын түлөө, эб най-рамдалай түлөө дэлхэйн бусад хү-тэлбэрилэгшэдтэй хамта тэмсэхынэ Кеннедине «Варта Верита» гэжэ газетэ уряална.

Никарагуада үймөөн болоно

ПАРИЖ, ноябрин 12. (ТАСС). Манагуаһаа (Никарагуа) Франс Пресс агентство ингэжэ дамжуулна: Манагуаһаа урагшаа 60 кило-метр тухай газарта байдаг Хинотеп городто президент Луис Мососой правительствода эсэргүү востани ноябрин 11-нэй үдэр эхилээ. Зэб-сэгтэ бүлэг хүнүүд гэнэтэ довтолго-хөөд, полицини постые эзэлээ.

Үймөө дарахын тулада националь-на гвардин частынууд энэ бишыхан городто яаралтайгаар элбэгдээ.

Франс Пресс агентствын энэ мэд-дээл хадаа Америкын зонхилгосо-дой байдалай Азинин, Латин Аме-рикийн ороноудта бүри тогтууригүй боложо байһынь гэршэлнэ.

Эрхэ сүлөөгөө олохын тулада алжир арад долоодох жэлээ эзбэг-тэ тулалдаа хэжэ байна. Алжирай арадай-сүлөөрэлгын армия оройнойго газар дайһын гурбанай нэгэ хубине сүлөөлөө, Францин колонизатор-нуудта эсэргүү хэдэ хэдэн шанга сохилто хээ.

Мүнөө Атлансые хаданууд зүүн талын ногагуудаар, мүн бусадшые ногагуудта шанга тулданууд боложо үргэлжлөөр. Зурга дээрэ: Алжирай национально-сүлөөрэлгын армийн сэрэгүүд. Синьхуа агентствын фото.

Империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ үр

БЕЙРУТ, ноябрин 13. ТАСС-эй корреспондент Михайлов ингэжэ дамжуулна:

Ази, Африкын арадуудай ханал нэгэдэлгын саг үргэлжын организацин гүйсэдкомой сессин мүнөөдэр Бейруттэ хүдэлмэрэ дүүргэбэ. Сес-си хадаа «Гүйсэдкомой юрэнхы дек-ларацие», Африка, Азини ханал нэгэдэлгын фонд байгуулха тухай резолюцие хайшаагаа, ханал нэгэ-дэлгын организацин саг үргэлжын секретариатай шэнэ составые бата-лаа.

Империализмда эсэргүүсэн, коло-нальна ёһо гуримай али бүхы үзэг-дэлнүүдые дары түргэнөөр, хүсэ-дөөр усадхахын түлөө тэмсэлдэ оло-нитын ханамжые элсүүлэн эмхид-хэхэ гээшэ Ази, Африкын арадууд-дай ханал нэгэдэлгын хүдэлөөнэй

Ази, Африкын арадуудай ханалаа нэгэдэхэ саг үргэлжын организацин гүйсэдкомой деклараци

БЕЙРУТ, ноябрин 14. (ТАСС). Ази, Африкын арадуудай ханал нэг-дэлгын саг үргэлжын организацин гүйсэдкомой сессини хүдэлмэ-ри Бейруттэ дүүргэбэ.

Гүйсэдком хадаа Конгын бээе даанхай байдал болон нэгэдэлые хамгаалаха, мүн Конгын арадай ду-ра хүсэлые дарахын, парламентые зарлалгадань наад ушаруулхын ту-лада кампани хэжэ байһан импе-риализмын хүлхэншдэе зайсуулха тухай сессингээ баталаа абһан деклараци соо эрилтэ хэһэн байна.

Конгын хуулиа правительстве, парламентые улам ехэ оролдогто-гойгоор дэмжэхынь Африкын бо-лон Азинин бүхы арадуудые гүйсэд-ком уряална.

Алжирай Республикын саг зуу-рын правительстве мэдэхынь, Алжирай асуудалаар ООН-до хөөр-рөлдөөнэй болоходо Алжирай хэр-гые, мүн Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин хиналта доро бүгдэ арадай асуулта үнгэрэхэ гэнэн Алжирай саг зуурын правитель-ствын эрилтые дэмжэхынь уряа-лан бүхы ороноудта хандаха гэжэ Ази, Африкын арадуудай ханал нэгэдэлгын саг үргэлжын организацин гүйсэдком шиндхэнэ.

Гүйсэдком хадаа Кубын арадай зүб зүйтэй эрилтэнүүдые хүсэдөөр дэмжэжэ байһанаа мэдүүлхэ зуу-

раа, империализмын хүсэнтэ эсэргүүсэн, тус арадай хэжэ бай-баатарлиг тэмсэлые хээр ханала, Кубын арада туһалан дэм-жэхынь Африкын болон Азинин дуудые уряална гээд деклараци хэлэгдэнхэй. Гүйсэдком хадаа Вьетнамай дотоодын хэрэгтэ Америкын империализмын зар-ралсалгые болуулха тухай энхэ хээ, Лаосой эб найрамдалда тухай арадые айлгаха, Зүүн Азида хэйб найрамдалай хамта аюултай шахардуу шанга бэлэ тохөөлдуулха зорилгоор Холбоото Штатуудтай гаргалга хэе гоһые эрид шууд буруушгара-Бээ даанхай байдалай, эб найрамдалай, бээ абгани, орон долоо эбтэй этэй байхын түлөө зоригтойгоор тэмсэжэ байһан сой арадай үнэн зүб хэрэгтэ гүйсэдком шууд эхээр дэмжэжэ деклараци соо хэлэгдэнэ.

Корей, МНР болон бусад деклараци соо мүн лэ хэлэгдэнэ. Тухсайлбал, Корей тухай хэжэ хэн бүлэг соонь демократич ёһоор ороние нэгдүүлхэ, Америкын сэрэгүүдые гаргаха тухай энхэ хэлэгдэнхэй. Монгол тухай хэжэ энэн бүлэг соонь МНР-ые ООН-гшүүндэ абаха тухай гүйсэдком эрилтэ хэһэн байна.

Суванна Фумагай мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябрин 14. (ТАСС). Ассошиэтед Пресс агент-ствын корреспондентын Вьентьянаа мэдээсэһэнэй ёһоор, премьер-министр хан хубүүн Суванна Фума ингэжэ мэдүүлээ. Королевскэ ниислэл—Луан-Прабанине үймөөшлөө сүлөөлхэ тухай захиралта үгөөб.

«Сэрэгэй ямар хэмжээнүүдые түсэблэжэ байһан тухайгаа би таа-нада хэлэжэ шадахагүй байнаб. Гэбшье оройной хойто талын хуби правительствын хиналта доро бай-

на. Луан-Прабанине тэхэрүүд абаха хэмжээнүүдые бидэнэр м-жа байнабди» гээд тэрэ мэдүүлээ.

Луан-Прабанадхи сэрэгэй партизан Суванна Фумагай правитель-ствода урбажа, үймөөшэ тэмсэжэ Фуми Носаванай тала руу ноябры 11-дэ ороо гэжэ урда тээнь мэдэ-сэгдээ.

Камбоджын правительствын мэдээсэл

ПАРИЖ, ноябрин 13. (ТАСС). Франс Пресс агентствын корреспон-дент Пном-Пеньһээ ингэжэ дам-жуулна. Камбоджын правитель-ствын толилһон мэдээсэлэй ёһоо моторойнгоо эбдээр муудһан тэр-рэлээ Урда-Вьетнамай самгит Пном-Пеньдэ үсэгэлдэр бүүха тухай болоо. Тэрэ самолётдо Урда-Вьетнамай хэдэн офицернууд жа ябаа. Тэдэнэй олонхын Сайгон до востанин болохо үедэ востани хэгшэдэй штабай составта содог байгаа гэжэ тухайлагдана.

Франс Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэлэй ёһоор Ла-да-Вьетнамай Сайгон шадарын сэрэгүүдэй командалагша генерал Тай Куанг Хуанг самолётдой пассажирнуудай дунда байлсаа. Хонгмоо эрилтэ хэхынь тулада тэрэнэ баряад абажа ябаһан байгаа.

Баруун Германин сэрэг Франци байдаг болохонь

НЬЮ-ЙОРК, ноябрин 14. (ТАСС). «Нью-Йорк Таймс» газ-тын корреспондент Грузон Бонитон ингэжэ мэдээсэһэнэ. Францида баруун Германин далайн-сэрэгэй хүсэ-нүүдэй хоёр база байгуулха тухай Франци Баруун Германи хоёрой хоорондо хэлсэн дүүрхэхэ бай-на. Корсикадхи Баруун Германи база 50 самсэлдой байха юм.